

פתח־דבר

בשבח והודיה לה', הננו מוציאים לאור מהדורה חדשה ומושלמת של הספרים המועדים בחסידות וסוגיות בחסידות, מאת הגאון החסיד הרב יואל כהן ע"ה, ה'חזור' וה'כותב' הראשי של תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע.

הכרך הראשון, המועדים בחסידות, כולל שיעורים בנושא מועדי השנה במשנת חסידות חב"ד. כמו בנושאים אחרים, גם בנושא זה החסידות מעניקה הסתכלות פנימית מחודשת על תוכנם של המועדים ומשמעותם בעבודת האדם.

הכרך השני, סוגיות בחסידות, כולל שיעורים בסוגיות מרכזיות בתורת חסידות חב"ד. ניתן לומר שבשיעורים אלה מוגשת בפני המעיין הסתכלותה המיוחדת של תורת החסידות על שלושת העניינים - "ישראל", "אורייתא" ו"קוב"ה", כאשר כל אחד מהם מקבל משמעות עמוקה ופנימית, בתמציתיות ובבהירות.

במהדורה חדשה ומהודרת זו ישנן כמה הוספות חשובות: בספר המועדים בחסידות נוספו חמישה מאמרים חדשים, ובהם מאמרים העוסקים בתוכנם של ספירת העומר ול"ג בעומר; בספר סוגיות בחסידות הודפס כנספח לספר, הקונטרס הייחודי 'מהותם של ישראל', אותו כתב הרב יואל כהן, העוסק בביאור מעלתם של בני ישראל על-פי חסידות, בצורה שיטתית ומיוחדת. הקונטרס יצא לאור על-ידי מכון 'היכל מנחם' בורו פארק, ונדפס כאן באדיבותם.

בשיעוריו של ר' יואל בולט המבנה המיוחד של הנושא המבואר, שלב אחרי שלב, קומה על גבי קומה, עד שבסיום המהלך העניין מובן לאשורו ולעומקו. חשוב לציין, שהמסיים קומה אחת בלבד, לעיתים תפס קומה שלמה בידו, אך לא אחת חסרה ההבנה הנכונה של הנושא, המתווספת על-ידי הקומה העליונה והמשלימה.

השיעורים כולם מבוססים על מאמרי אדמו"ר חב"ד, ובמיוחד על מאמריו ושיחותיו של הרבי זי"ע. רוב השיעורים בספרים אלו התפרסמו במשך השנים בגיליונות 'מעיינותיך'.

•

עריכת הספר נעשתה על-ידי הרב אליהו אברהם שי' קירשנבאום משפיע בישיבת תומכי תמימים בכפר חב"ד.

•

ספר זה יוצא לאור בזיומתם ובסיועם של הרה"ח ר' שמואל ורעייתו אילה שי' לוין. ימלא ה' משאלות לבם לטובה ולברכה.

יהי רצון שנזכה בקרוב לימים בהם "לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד. ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים ושיגו דעת בוראם כפי כוח האדם. שנאמר 'כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים'" (רמב"ם בסיום משנה תורה).

ספריית מעיינותיך

תוכן העניינים

הקדמה

משמעות לימוד תורת החסידות בתקופתנו 17

האם ניתן למצוא קשר בין רעיונותיה העמוקים של תורת חסידות חב"ד לבין מציאות החיים שלנו? - מדוע לפני הציווי "והשבות אל לבבך" נאמר הציווי "וידעת היום"? - האם יש קשר בין עבודת הבעש"ט בקירוב יהודים פשוטים לעבודתו בהפצת מעיינות החסידות העמוקים? - מהו החוסן המיוחד שנותנת החסידות בהתמודדות עם קשיי תקופתנו רבת הניסיונות? - מטרתה של תורת החסידות - לכל-לראש לגלות לאדם את המציאות האמיתית, בשלושת המישורים "ישראל", "אורייתא" ו"קוב"ה", וידעה זו משפיעה על תחומים רבים בחייו - מאמר פתיחה על משמעות לימוד תורת החסידות בדורנו

מועדי תשרי

גילוי הקשר העצמותי עם הקב"ה 45

מה פירוש הביטוי "עשרה ימים שבין ראש-השנה ליום-הכיפורים" - הרי בין ראש-השנה ליום-הכיפורים יש שבעה ימים בלבד? - מדוע בראש-השנה אנו מתחננים לקב"ה שימלוך עלינו? - מה גורם ליהודי שחטא להתעורר בתשובה? - איך ייתכן ש"עיצומו של יום הכיפורים" מכפר על הפגמים שגרמו החטאים? - ולמה באים בשמחת-תורה לרקוד עם התורה גם יהודים שכל השנה אין להם קשר גלוי לתורה ולמצוותיה? - שלושה רבדים של קשר בין יהודי לקב"ה: רובד התורה והמצוות, רובד התשובה ורובד הקשר העצמותי

ראש השנה

הסתלקות והכתרה 65

לשם מה צריך להכתיר את הקב"ה למלך בכל שנה מחדש - וכי בלעדי ההכתרה אין הוא מלך העולם? - מהו עניין ה"שינה" של הקב"ה בליל ראש-השנה? - מהו תוכנה הפנימי של תקיעת-שופר? - מהו שורש האמונה של היהודי בקב"ה? - שני משלים לסילוק הרצון והתענוג בליל ראש-השנה, וביאור ההבדל ביניהם על-פי משלו המפורסם של רבי לוי-יצחק מברדיטשוב

75 ראש-השנה שחל בשבת: שלוש דרגות של הכתרה.....

מדוע בניישראל צריכים לעורר את התענוג של הקב"ה במלוכה? - כיצד מכתירים את הקב"ה למלך בראש-השנה שחל בשבת, שבו אין תוקעים בשופר? - ומדוע אומרים גם אז את פסוקי השופרות? - מהו ההבדל בין 'מלוכה' ל'ממשלה'? - מהו הפירוש בדברי הזוהר "מאן פני האדון הוי' - דא רשב"י"? - שלוש דרגות של הכתרה: תקיעת שופר, אי-התקיעה בו בשבת והתקיעה בבית-המקדש

89 עיצומו של יום.....

בתורה נאמר "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש", ובדברי חז"ל נאמר שגם המלאכים העליונים אינם נוכחים במעמד זה - מה מייחד את הרגעים הללו בהם שוהה הכהן הגדול בקודש הקודשים, וכיצד זה קשור לשמונת ההזיות? - מהו התוכן הפנימי של התפילה החמישית ביום הקדוש - תפילת נעילה, ומדוע תפילה זו מרגשת יהודים רבים מכל המגזרים? - על "עיצומו של יום" בראי החסידות

97 כפרה בכוח התורה.....

מה הקשר בין נתינת הלוחות האחרונים ביום-הכיפורים לקביעתו של יום זה כיום סליחה ומחילה? - מדוע נמנית נצחיות התורה עם עיקרי האמונה? - מהו הטעם הפנימי לכך שקיום המצוות צריך להיות מתוך קבלת-עול וביטול, ואילו לימוד התורה צריך להיות מתוך תענוג? - מדוע בתורה ישנם דינים שעליהם נאמר "לא היה ולא עתיד להיות"? - מהו פירוש החסידות למושג 'תורה לשמה'? - שלוש דרגות במצוות: חיצוניות הרצון, פנימיות הרצון וכפי שהן חלק מהתורה ש"קדמה לעולם" - "עיצומו של יום מכפר" - כוח התורה שביום-הכיפורים

117 סוכה ולולב: אחדות בין השווים ובין השונים.....

מדוע נאמר "ביום הראשון" דווקא ביחס למצוות ארבעת המינים, ולא ביחס לשאר מצוות חג הסוכות? - מהי הסיבה הפנימית לנטילת ארבעת המינים בסוכה? - מה נעלה ממה: האחדות שבסוכה או האחדות שבארבעת המינים? - מדוע נאמר "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד" ולא "ה' יחיד"? - מה עדיף - להאמין או להבין? - שתי דרגות של אחדות: אחדות שבה כל בניישראל שווים, ואחדות שבה הם מאוחדים למרות ההבדלים ביניהם

**יום
הכיפורים****חג הסוכות**

ושאבתם מים בששון.....133

על שמחת בית השואבה אמרו חז"ל "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו" - מה המיוחד בשמחה זו שזכתה לשבח כה גדול? - מהו ההבדל בין ניסוך היין לבין ניסוך המים, ומהי משמעותם בעבודתו האישית של כל יהודי? - מהי בכלל שמחה וכיצד היא מתגלה? - במה כפרו הצדוקים וכיצד שוללים את טעותם לחלוטין? - מבט חסידי על מהותה של השמחה הגדולה

שמחת התורה בישראל.....145

מדוע קבעו את שמחת "גמרה של תורה" בשמיני-עצרת ולא בחג-השבועות, זמן נתינת התורה? - מהו השבח בכך ש"נשאו לבו" של משה רבנו לשבור את הלוחות "לעיני כל ישראל"? - מהי משמעות הקביעה ש"ישראל קדמו לתורה", ולמאי נפקא-מינה בעבודת האדם? - שני פירושים בשמחת-תורה: ישראל שמחים בתורה, והתורה שמחה בישראל - ביאור יסודי על היחס בין התורה וישראל, ושמחתם זה בזה

שמחת תורה

פדייה בשלום מהמנגד.....157

מהו התוכן הפנימי בדברי אדמו"ר הזקן שיציאתו לחופשי מהמאסר הייתה בעת קריאת הפסוק "פדה בשלום"? - מדוע הוודאות של אמונה דומה לוודאותה של ראייה? - כיצד ניתן לומר על הנשמה "טהורה היא" לפני שמזכירים ש"אתה בראתה"? - מהו הקשר בין "איתן" במשמעות "קשה" ל"איתן" במשמעות "ישן", ומהי השייכות לספר התניא? - מהי התוספת בתורת חסידות חב"ד שייסד אדמו"ר הזקן על החסידות הכללית שגילה הבעש"ט? - שלוש דרכים בעבודת האדם עם נפשו-הבהמית

י"ט כסלו

נס הניצחון ונס פך השמן: שני שלבים של תהליך אחד.....171

האם ימי החנוכה נקבעו לזכר נס הניצחון במלחמת החשמונאים או לזכר נס פך השמן? - מדוע לא שפכו היוונים את השמנים שבהיכל, אלא טימאו אותם בלבד? - מדוע "מילה שבשמיני דוחה שבת שבשביעי"? - מה נעלה ממה: נס שלמעלה מהטבע או נס המלוּבש בטבע? - מהי משמעות המספרים שבע ושמונה בעבודת האדם? - הניצחון במלחמה ונס פך השמן - שני שלבים של תהליך על-טבעי

חג החנוכה

הסתלקות והכתרה

לשם מה צריך להכתיר את הקב"ה למלך בכל שנה מחדש - וכי בלעדי ההכתרה אין הוא מלך העולם? - מהו עניין ה"שינה" של הקב"ה בליל ראש-השנה? - מהו תוכנה הפנימי של תקיעת-שופר? - מהו שורש האמונה של היהודי בקב"ה? - שני משלים לסילוק הרצון והתענוג בליל ראש-השנה, וביאור ההבדל ביניהם על-פי משלו המפורסם של רבי לוי-יצחק מברדיטשוב

תמליכוני עליכם

הוא, לפי ש"כן עושין המלכים בתחילת מלכותם שתוקעין לפניהם בחצוצרות להודיע ולהשמיע בכל מקום התחלת מלכותם"³.

והדבר דורש ביאור: לשם מה צריך להמליך את הקב"ה בכל ראש-השנה מחדש, הרי הקב"ה הוא מלך העולם גם לפני הכתרה זו?

עיקרם של דברים כך הוא:

א. מצוות תקיעת-שופר בראש-השנה קשורה למהותו של היום, כמאמר חז"ל¹ "מצוות היום בשופר". הסיבה לכך היא, מפני שעניינו העיקרי של ראש-השנה הוא - להמליך את הקב"ה למלך עלינו, ועיקרה של ההכתרה נעשה על-ידי התקיעה בשופר, כדברי הגמרא² "אמרו לפני בראש-השנה מלכויות... כדי שתמליכוני עליכם... ובמה בשופר". רבנו סעדיה גאון מבאר, שהקשר בין תקיעת-שופר להכתרת הקב"ה למלך

(3) הובא באבודרהם בטעמי התקיעות.

(1) ראש-השנה כו, ב.

(2) שם טז, א. לד, ב.

עליהם והם צריכים להראות לו את גודל התבטלותם אליו. והתבטלות פנימית זו היא המעוררת במלך את ההסכמה והרצון למלוך עליהם⁶.

עניין זה נדרש במיוחד במלכותא דרקיעא: הקב"ה מרומם מעניין המלוכה על הנבראים, לאיך ערוך מרומותו של מלך בשר-ודם מהמלוכה על העם. לגבי הקב"ה, כל העניין של בריאת העולם והמלוכה עליו הוא השפלה עצומה. אמנם לגבינו בריאת העולם היא גדולה עצומה, וכפי שחז"ל⁷ מפרשים את הכתוב⁸ "לך ה' הגדולה" - "זו מעשה בראשית", אבל ביחס אליו יתברך גדולה זו היא השפלה גדולה - "במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו"⁹. לגבי הקב"ה הגדולה שבמעשה בראשית והמלוכה על נבראים, זו ענווה והשפלה.

לכן, כדי לעורר אצל הקב"ה את הרצון למלוך על העולם, בניישראל צריכים לעורר כביכול את התענוג של הקב"ה במלוכה עד שיסכים וירצה למלוך.

אמנם בתחילת הבריאה, כאשר "אדם אין לעבוד"¹⁰, המשכת הרצון למלוך הייתה באתערותא דלעילא - מפני ש"חפץ חסד הוא"¹¹; אבל המשכה זו היא "רק על שנה

כיוון שהקב"ה מצד עצמו נעלה באיך ערוך מהנבראים, לכן עניין המלוכה עליהם הוא ירידה והשפלה לגביו. ועל-דרך מלך בשר-ודם: מלך אמיתי, הוא אדם מרומם ונעלה מצד עצמו. וכפי שנאמר על המלך הראשון בישראל, שאול, "משכמו ומעלה גבוה מכל העם"⁴. מלבד פשוטו של מקרא - שקומתו של שאול הייתה גבוהה, תוכנו של כתוב זה הוא - שבאישיותו היה שאול אדם מרומם וגבוה⁵. דרגת ה'שכס' שלו - הרומזת למידות - הייתה גבוהה ונעלית מהראש ומהמוחין של כל העם, גם מהגדולים שבהם (ומצד רוממות פנימית זו, נשתלשל שגם גופו הגשמי היה גבוה, כפשוטו של מקרא).

ביחס לאדם מרומם שכזה, למלוך על מדינה ולהנהיג עם זו השפלה גדולה. אצלנו מקובל לתאר את המלך כאדם שרוצה ומתאוה להתנשא על אנשים. אבל האמת היא, שההפך הוא הנכון - מלך אמיתי, הראוי להיות מלך, הוא אדם מרומם מצד עצמו, שהמלוכה והנהגת המדינה נחשבות להשפלה עבורו, והוא אינו חפץ בכך.

לכן, כדי שהמלך יסכים למלוך צריך שהעם יכתיר אותו - בני המדינה צריכים לבקש ולהתחנן לפני המלך שיסכים למלוך

(4) שמואל א' ט, ב.

(5) ראה אורהתורה וירא כרך ד דף תשסד, ב.

(6) ראה ספר המאמרים תש"ג עמ' 7 ובכ"מ.

(7) ברכות נח, א.

(8) דברי הימים א כט, יא.

(9) ראה מגילה לא, א.

(10) בראשית ב, ה.

(11) מיכה ז, יח.

אחת¹², אולם "לאחר שנה, החיות הראשון עולה ומתכסה ונכלל במקורו" ומאז "באתערותא דלתתא תליא מילתא"¹³.

מאז הבריאה הראשונית שנעשתה מצד גודל חסדו של הקב"ה שצמצם והשפיל עצמו למלוך על העולם, המשכת הרצון למלוך נעשית על-ידי עבודת האדם. בכל ערב ראש-השנה הרצון והתענוג של הקב"ה למלוך על העולם מסתלקים לשורשם, לדרגה בה הוא מובדל לגמרי מעניין העולמות, ובני-ישראל על-ידי התבטלותם הפנימית לה' ותחנוניהם בראש-השנה "מלוך על העולם כולו בכבודך" - מעוררים וממשיכים מחדש את הרצון של הקב"ה במלוכה לשנה אחת נוספת. צעקה פנימית זו, הנובעת מהנקודה הפנימית של נשמת היהודי שמצידה ללא מלכות הקב"ה חייו אינם חיים - מעוררת וממשיכה מעצמות

הקב"ה את הרצון למלוכה¹⁴.

זהו תוכנה הפנימי של תקיעת שופר¹⁵:

מכיוון שצריך להמשיך את הרצון והתענוג למלוכה מעצמותו ית' שלמעלה משייכות לעולמות, לכן, גם עבודתם של ישראל בראש-השנה לעורר את הרצון והתענוג, צריכה להיות עבודה נעלית ועמוקה יותר מאשר העבודה בכל ימות השנה. רק עבודה שנובעת מעצמיות הנפש, יכולה לעורר ולהמשיך את הרצון והתענוג במלוכה מעצמיות הקב"ה¹⁶.

ועבודה פנימית זו, הנובעת מעצמות הנשמה ומעוררת את עצמותו של הקב"ה, באה לידי ביטוי בקולו של השופר. ה"קול פשוט" של השופר מורה על צעקת הלב מעומקא דליבא, שאינה יכולה להתבטא באותיות כי אם בצעקה ב"קול פשוט"¹⁷.

(12) לקוטי-תורה ר"ה נח, ב.

(13) לקוטי-תורה שם. וראה גם סידור אדמו"ר הזקן שער התקיעות רמו, ב. וראה גם תניא באגרת הקודש סימן יד. ועוד.

(14) ראה לקמן עמ' 75 ואילך וראה גם לעיל עמ' 53.

(15) בנוסף לביאורו של הרס"ג שהובא לעיל.

(16) כמבואר במאמרי חסידות (ראה המשך תרס"ו עמ' ב. ובכ"מ), שכללות העבודה של ראש-

השנה נעלית יותר מהעבודה במשך השנה כולה: בכל השנה הקבלת עול מלכות שמים, שהיא היסוד לעבודה ה', היא קבלת עול חיצונית כביכול - זו התבטלות חיצונית השייכת בעיקרה לכוח העשייה של האדם, ואילו בראש-השנה הקבלת עול מלכות שמים שהיהודי מקבל על עצמו היא קבלת עול הנובעת מתוך פנימיות ועומק נשמתו.

(17) ראה לקוטי-תורה שם ד. ובכ"מ.

מהי סיבת ה'סילוק'?

בשביל עניין ההכתרה עצמו - כדי שבני ישראל יתעוררו לעבודת ה' פנימית ועמוקה יותר. שהם יקבלו עליהם עול מלכות שמים ויבקשו את מלכות הקב"ה מחדש מתוך עומק פנימיות נשמתם. ועבודה זו מעוררת מחדש את המשכת הרצון והתענוג מעצמותו של הקב"ה²¹.

הסבר זה מוביל למסקנה נוספת²²: מכיוון שסילוק הרצון בראש השנה הוא בדוגמת אב המסתיר עצמו מבנו "כדי שיבקשנו הבן וימצאנו", אם כן מובן שבעצם מהות הסילוק הוא אינו סילוק אמיתי - הוא לא נעשה לשם ההעלם וההסתר כשלעצמם, אלא כל כוונתו היא בשביל שהבן יחפש את אביו. ובלשון המאמר: "נראה כן כאילו מסלק רצונו ח"ו".

[אין כוונת הדברים שהסילוק אינו אלא דמיון שנעשה לגבינו; הסילוק הוא אכן מציאות אמיתית. לכן אומרים חז"ל שבראש השנה נדרשת העבודה של "תמליכוני עליכם" - עבודה ש"תורת אמת" מעידה שהיא זו שממליכה את הקב"ה למלך. כוונת הדברים היא לכך, שתוכנו

ב. אך עדיין צריך להבין: הן אמת שלאחר שנעשה סילוק הרצון והתענוג במלכות, בני ישראל צריכים להמליך את הקב"ה בראש השנה מחדש; אבל דבר זה עצמו דורש ביאור, מדוע נעשה הסילוק כל שנה מחדש? מהי המטרה והתועלת בכך?

אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה¹⁸ מבאר עניין זה באמצעות משל: "אב שרוצה להבין חכמת בנו, אזי מסתיר את עצמו ממנו כדי לידע ולהכיר חכמת הבן, שיבין שההסתר וההעלם הזה אינו אלא כדי שיבקשנו הבן וימצאנו ואז תגדל השמחה באביו בשביל חכמת בנו והכרתו בזה".

באחד ממאמרי אדמו"ר מוהרש"ב¹⁹ עוסק גם כן בעניין זה, ומביא בהקשר לכך את משל המדרש²⁰ מ"מלך שהיתה לו בת יחידה, והיה מתאוה לשמוע שיחתה, מה עשה... רמז לעבדיו ונפלו לה פתאום בליסטין, והתחילה צווחת אבא אבא הצילני".

זאת אומרת: הסיבה לכך שבראש השנה נעשה סילוק הרצון והתענוג במלוכה, היא

(18) לקוטי תורה דברים פב, א.

(19) ספר המאמרים עז"ת עמ' ט.

(20) מדרש רבה שיר השירים פ"ב, ב.

(21) דבר זה פועל שגם המשכת המלכות מלמעלה היא מדרגה פנימית ועמוקה יותר. כפי שמשמע בתניא באגרת הקודש סימן יד, "שבכל שנה ושנה הוא אור חדש עליון, כי האור

שנתחדש והאיר בר"ה זה הוא מסתלק בערב ר"ה הבאה לשרשו. וז"ש מרשית השנה ועד אחרית שנה לבדה. ולכן כתיב מרשית חסר א' רומז על הסתלקות האור שמסתלק בליל ר"ה עד אחר התקיעות, שיורד אור חדש עליון יותר, שלא היה מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה".

(22) ראה בספר המאמרים שם.

ומטרתו של הסילוק אינם כפי שהדברים נראים בחיצוניותם כסילוק גרידא, אלא שתוכנו הפנימי והאמיתי של הסילוק הוא רק כדי לעורר את הבן, בניישראל].

בן חכם מזהה את אביו המלך

ויש לומר, שמבחינה מסויימת, עניין זה מבטא נקודה עמוקה בקשר של הבן אל אביו יותר מהקשר המתבטא בצעקה הפנימית שלו "אבא, אבא".

ביאור הדברים:

במאמרי חסידות²³ מובא משל מפורסם מרבי לוי יצחק מברדיטשוב נ"ע²⁴ בנוגע לתקיעת שופר:

"מלך בשר ודם שנסע ליער גדול . . . עד שבא לעומק היער ולא מצא הדרך הנכון והישר לשוב לביתו, וראה ביער אנשים כפרים ושאלם על הדרך, ולא הכירו את המלך, ולא ידעו מה להשיב לו כי מעולם לא ידעו את דרך המלך הגדול הנכון והישר. עד שמצא איש חכם ונבון, ושאלו על הדרך, אז הבין החכם שהמלך הוא, ונזדעזע לאחוריו, ושמע תיכף לרצונו, ויראהו את הדרך, כי מרוב חכמתו ידע את הדרך המלך הנכון והישר. ויולך את המלך לבית המלוכה ויושב אותו על כסא מלכותו אשר בבית המלכות.

". . . ויהי אחרי ימים רבים חטא אותו

ג. אם נדייק היטב בשני המשלים שהובאו לעיל - מאב ה"רוצה להבין חכמת בנו" (שהובא בלקוטי תורה), ומ"מלך שהיתה לו בת יחידה, והיה מתאוה לשמוע שיחתה" (שהובא במאמרו של אדמו"ר מהורש"ב מהמדרש) - נמצא שיש הבדל מהותי ביניהם: במשל הבת מודגש שכוונת המלך היא לשמוע את צעקת הבת "אבא, אבא", ואילו במשל שבלקוטי תורה מודגש עניין עמוק יותר: האב לא רוצה לשמוע את קול הבן הקורא לאביו בלבד, אלא הוא מעוניין לראות את חכמת בנו, כיצד הוא מבין "שההסתר וההעלם הזה אינו אלא כדי שיבקשנו וימצאנו".

כלומר: אפשר להבין שכוונת הסילוק של ראש השנה היא רק בשביל הצעקה הפנימית של בניישראל אל הקב"ה "אבא, אבא", "מלוך על העולם כולו"; אמנם מדברי אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה מודגש, שמטרת הסילוק היא גם כדי לגלות את "חכמת הבן" - לגלות את היכולת של הבן להבין ולהכיר שהסילוק אינו הסתר אמיתי אלא רק "נראה כן".

שיחות מועדים שיחה ה לר"ה סעיף ג).

(24) ראה קדושת לוי דרוש לר"ה ד"ה 'בחצוצרות'.

(23) ראה המשך וככה תרל"ז פרק ע. ספר המאמרים מלוטק תשרי-חשון עמ' נו. הובא בלקוטי שיחות חלק לד עמ' 184 (אוצר-לקוטי

על כל עוונותינו, ויכתבנו לחיים טובים לאלתר".

כשנדייק במשל זה, לכאורה אפשר למצוא בו תיאור לשני השלבים העניינים שבמלך: תיאור מצבו של המלך בעודו ביער בבגדים פשוטים, הוא משל לעצמותו של הקב"ה כפי שהוא מופשט מעניין המלוכה; והמשך התיאור - כיצד האיש הוביל את המלך מהיער והושיבו חזרה על כסא מלכותו - הוא משל לעניין "תמליכוני עליכם" שנעשה על-ידי תקיעת השופר של בני-ישראל. כפי שהוזכר לעיל, שהכרת בני-ישראל את המלך בראש-השנה, מעוררת וממשיכה את עצמותו של הקב"ה שלמעלה מהמלכות לרדת ולהיעשות מלך העולם.

אבל במשל זה ישנו פרט נוסף: האיש שהכיר את המלך ביער היה "חכם ונבון", ועל-ידי חכמתו הוא הצליח להכיר את המלך למרות היותו ביער לבוש בבגדים פשוטים.

פרט זה יכול לשמש משל לחכמתם העמוקה של ישראל שיודעים ומכירים שגם כפי שהקב"ה מרומם מעניין המלכות כביכול - בדוגמת המלך שנמצא ביער בבגדים פשוטים, גם אז הוא המלך. גם בדרגה נעלית זו קיים בהעלם הרצון להיות מלך²⁵. אלא שרצון זה הוא בהעלם לגמרי,

האיש למלך, ויקצוף עליו המלך, ויצו לשרים היושבים ראשונה במלכות לשפוט אותו האיש כדין העובר על מצות המלך. ויצר להאיש מאוד, כי ידע משפטו יהיה חרוץ לרע לו . . . ויפול לפני המלך ויבקש על נפשו, שקודם שיצא דבר משפטו, ימלא שאלתו בדבר אחד, והוא: להלביש אותו בגדים הראשונים שלו בשעה שהולך את המלך מהיער, וגם המלך ילבוש בגדים שלבש אז. וישא לו המלך לדבר הזה.

"ויהי כאשר לבש המלך את בגדיו הנ"ל והאיש את בגדיו הנ"ל, זכר המלך את גודל החסד שעשה עמו אשר החזיר אותו לבית המלוכה ושיבהו על כסא מלכותו, ויכמרו רחמיו עליו, וימצא חן וחסד לפניו, והעביר את חטאתו מלפניו, והשיבהו על כנו.

"ככל המשל הזה כן אנחנו בני-ישראל, בשעת מתן-תורה החזיר הקב"ה התורה על כל אומה ולשון ולא קבלוה, ואנחנו בני-ישראל קבלנו התורה בשמחה ועונג עד אשר קדמנו נעשה לנשמע, וקבלנו עול מלכות שמים ונמליכו למלך עלינו, לקיים מצותיו וחוקיו ותורתו הקדושה . . . לכן אנחנו תוקעים בשופר, היינו, באותו הלבוש שהיה במתן-תורה, כדי שיזכור שקבלנו התורה והמלכנו אותו בשופר, כמ"ש ויהי קול השופר . . . ועל-ידי זכרון זכות זה מוחל לנו

- הלשון במשל הייתה צריכה להיות שה"חכם" הכיר שלפניו אדם נעלה וכיו"ב, ומדוע הוא מזכיר שהכיר "שהמלך הוא"? ונראה לומר, שבכך נרמז שהכרת החכם היא בזה שגם הסילוק מעניין המלוכה אינו סילוק אמיתי, כמבואר בפנים.

25) שהרי במשל של הרה"צ רבי לוי יצחק נ"ע הוזכר, ש"הבין החכם שהמלך הוא". אם בשלב זה אין למלך שום שייכות לעניין המלוכה - ובנמשל היינו הדרגה באלוקות שלמעלה לגמרי מעניין המלוכה, עד שכל המלוכה היא השפלה לגבוי

באה כתוצאה מכך שהוא הכיר את המלך עצמו כפי שהוא ללא בגדי המלכות. וכך גם בנמשל: כוחם של בני ישראל לעורר ולהמשיך, על-ידי עבודתם בקבלת עול מלכות שמים ובקשת המלוכה, את הרצון והתענוג במלוכה מעצמותו של הקב"ה שלמעלה מבחינת מלך - נובע מההכרה העמוקה שלהם במלך, בקב"ה, כפי שהוא למעלה לגמרי מעניין המלוכה, ובכך שהסילוק אינו אמיתי אלא גם בבחינה נעלית זו הוא רוצה וחפץ במלוכה.

הוא במצב של סילוק ו"דורמיטא", אבל בעומק ובפנימיות - רצון זה, בו תלויה כוונת הבריאה כולה, נמצא תמיד.

וכשם שבנמשל, ההכרה של האיש החכם והנבון במלך היא שלב קודם להולכת המלך והושבתו על כסא מלכותו - כך גם בנמשל: הידיעה וההכרה בכך שהסילוק אינו אמיתי היא קודמת, גם במעלה²⁶, להכרת הקב"ה למלך על-ידי הצעקה מעומק הלב והתקיעה בשופר.

יתירה מזו: היכולת של האיש החכם והנבון להושיב את המלך על כסא מלכותו,

למה יהודי מאמין?

כוחות הנפש: האמונה וההכרה של היהודי בקב"ה אינה באה כתוצאה מפעולה כלשהי מצד האדם, אפילו לא מעומק הרצון שלו; האמונה וההכרה של יהודי בקב"ה היא תוצאה של אור ה' המאיר בנשמתו. מה שאין-כן העבודה של היהודי עם כל שאר כוחות נפשו - היא פעולה שלו כאדם.

כלומר: עניין האמונה של יהודי בה', שונה מהמושג אמונה במובנה הכללי. מקובל להבין את המושג "אמונה" כדבר המתייחס להכרה של האדם במשהו שמחוץ אליו. אמונה כזו נובעת לפעמים מהוכחות שכליות על קיומו של הדבר; ולפעמים

ד. הסברת הדברים:

צעקת הבן "מלוך על העולם כולו" היא פעולה של היהודי - ביטוי רצונו ובקשתו מאת הקב"ה שימלוך על העולם. לפיכך, אף-על-פי שהצעקה באה מפנימיות נשמתו, בכל זאת, כיוון שתוכנה הוא פעולה של האדם, היא קשורה עם המציאות שלו. מה שאין-כן ההכרה וההרגשה של הבן, היהודי, באביו, בקב"ה, ובכוונה הפנימית והעצמית שלו, נובעת מכך שהקב"ה מאיר בנשמתו.

ועל-דרך ההבדל הכללי בין עניין האמונה של ישראל, לעבודתם בשאר

אמיתית ביחס לבקשת ההכרתה. ראה על-דרך זה בלקוטי שיחות חלק כז עמ' 251.

(26) כיוון שהכרה זו היא הסיבה המביאה את המסובב - את בקשת ההכרתה, זאת אומרת שבפנימיות העניין, בהכרה זו יש גם מעלה

בראש־השנה: הכרה זו, שגם כאשר הקב"ה מסלק את רצונו כביכול מלהיות מלך, בעומק ובפנימיות הוא חפץ במלוכה - נעוצה בקשר העצמי של ה"בן חכם" עם אביו שבשמים, הקב"ה.

כשם שבמשל הסיבה לכך שה"בן חכם" יודע ומכיר באביו גם בשעת ההסתר, היא התקשרותו העצמית עם אביו, כך גם בנמשל: הקשר העצמי של נשמות ישראל עם הקב"ה הוא הסיבה לכך שהנשמה מכירה שהסילוק אינו אמיתי. אמנם ה"בן חכם" מבין את העניין גם בשכלו, כמודגש בתואר שלו - "בן חכם", אבל הסיבה לכך שהעניין מובן בשכלו היא - ההתקשרות העצמית לאביו³⁰. אם ההתקשרות עם אביו תהיה חיצונית בלבד, הוא עלול לחשוב שהסילוק הוא אכן אמיתי. דווקא כאשר מורגשת אצלו ההתקשרות העצמית שלו עם אביו, הוא יודע ומבין בוודאות מוחלטת ללא צל של ספק וספק־ספיקא, שלא ייתכן שאביו התרחק ממנו והסתלק ממנו באמת. ברור ופשוט לו, שכל מטרת הסילוק היא לעורר בו תשוקה עמוקה יותר לאביו, ועל־ידי זה יחזור אביו ויתקרב אליו בקרבה גלויה ביתר שאת מהקירוב שהיה לפני הסילוק.

ונמצא, שהידיעה וההכרה של הבן שהסילוק הוא חיצוני בלבד, נעלית יותר

ייתכן שהאדם יאמין במושהו כיוון שהוא רוצה להאמין בו, גם אם אין לו הוכחות שכליות.

אבל האמונה וההכרה של יהודי בקב"ה שונה בתכלית מאמונות מסוג זה. האמונה של היהודי בקב"ה דומה להכרת האדם במציאות שלו עצמו. הכרה זו, אינה תלויה לא בשכלו ולא ברצונו כמובן. אדם אינו יודע ומכיר בקיומו בגלל שיש לו הוכחות על כך... הוא מכיר בקיומו בגלל שזה הוא עצמו.

ובדיוק כשם שלא ייתכן שאדם לא יידע על המציאות שלו עצמו, כך לא ייתכן שיהודי לא יאמין ויכיר במציאות הקב"ה, כיוון שהקב"ה עצמו מאיר בנשמתו. במילים אחרות: שורש האמונה הוא בעצם הנשמה המיוחדת בתכלית עם עצמותו של הקב"ה²⁷.

לכן אמרו חז"ל שישראל הם "מאמינים בני מאמינים"²⁸: העובדה שכל יהודי מאמין בקב"ה אינה מפני שהוא רוצה להאמין, אלא לפי שלא ייתכן שהוא לא יאמין. כיוון ש"ישראל וקוב"ה כולא חד", לכן הקב"ה מאיר בו ולא ייתכן שהוא אינו מאמין²⁹.

וכך הדבר גם בנוגע לידיעה ולהכרה של ה"בן חכם" בתוכנו של הסילוק שנעשה

מאירה בגלוי, אבל עמוק בליבו - האמונה קיימת תמיד בשלמותה. ראה תניא פרק יח.

(30) ראה בעניין זה בהקדמת אדמו"ר האמצעי לספרו שער האמונה (ג, א).

(27) ראה ספר המאמרים מלוקט אדר־סיון עמ' 37.

(28) שבת צז, א.

(29) אלא שלפעמים אמונה זו היא בהעלם ואינה

מעומקא דליבא ממש, ואזי הקב"ה מקבל את תפילותינו ובקשותינו "מלוך על העולם כולו בכבודך" בשמחה, וכותב וחותם אותנו לשנה טובה ומתוקה.

על-פי זה מובן מדוע בביאור כוונת הסילוק מדגיש אדמו"ר הזקן בלקוטי-תורה שהעיקר הוא כדי לגלות את "חכמת הבן":

כפי שהוסבר לעיל, בשביל לעורר מחדש אצל הקב"ה את הרצון והעונג במלוכה, צריכים בני-ישראל "להגיע" לעצמותו ית' כפי שהוא מובדל לגמרי מהעולמות. לשם כך צריכים בני-ישראל לגלות את הקשר הפנימי והעצמי שלהם עם הקב"ה, הנובע מעצם נשמתם המיוחדת עם עצמותו ית'. וגילוי זה בא לידי ביטוי בעיקר באמונה של ישראל, ב"חכמת הבן" והכרתו בכך שהסילוק אינו אמיתי, כמבואר באריכות לעיל.

ונמצא, שכל תוכנו ועניינו של הסילוק שנעשה בליל ראש-השנה, הוא כדי לגלות מחדש ובעומק יותר את מעלתם של ישראל והתקשרותם העצמית בקב"ה.

מהצעקה הפנימית "אבא, אבא". הצעקה "אבא, אבא" היא מבוקש של האדם; זהו רצון שלו. וכיוון שצעקה זו קשורה עם ה"מציאות" שלו, היא אינה מבטאת את עצם ההתקשרות ממש. מה-שאין-כן הידיעה וההכרה שהסילוק הוא חיצוני בלבד, היא הכרת הבן, הנשמה, בעצמיות האב, הקב"ה, הנובעת מהתגלות העצמות בנפשו של היהודי. נשמות ישראל להיותן מושרשות בעצמותו של הקב"ה, מאירה בהן הכוונה הפנימית והעצמית של הקב"ה שהיא "להיות לו דירה בתחתונים", למלוך ולהתגלות בעולם-זהה, ולכן גם בשעת הסילוק יש להן הכרה ברצונו האמיתי.

וכשם שבמשל הידיעה וההכרה של הבן שהסילוק אינו אמיתי, הנובעת מהקשר הפנימי שלו עם אביו, מביאה אותו לידי חיפוש אביו וצעקה בכל עומק נפשו "אבא, אבא" - כך גם בנמשל: ההכרה בכך שסילוק המלכות אינו הסתר אמיתי ח"ו, הנובעת מההתקשרות העצמית בה', מביאה ומעוררת את הצעקה הפנימית של תפילות ראש-השנה ותקיעת שופר - "אבא, אבא",